

Beszámoló a Magyar Közgazdasági Társaság 2018. évi vándorgyűlésének pénzügyi, versenyképességi és felelős vállalatirányítás szakosztályainak szekcióüléseiről*

Tóth Ferenc – Szabics András Zsolt – Szarka Gábor

2018. szeptember 6–8. között 56. alkalommal került megrendezésre – ez alkalommal Debrecenben – a 124 éves múltra visszatekintő Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) éves vándorgyűlése, amely a magyar közgazdász-társadalom egyik legjelentősebb hagyományával rendelkező és egyben legnagyobb éves konferenciája. A vándorgyűlésen rekordot jelentő, mintegy kilencszázan vettek részt, a nyitó és a plenáris ülések mellett összesen 19 szekcióülést tartottak. A rendezvény első két plenáris előadását *Matolcsy György*, a Magyar Nemzeti Bank elnöke és *Palkovics László*, az Innovációs és Technológiai Minisztérium minisztere tartotta. Különleges aktualitását adta az eseménynek, hogy a vándorgyűlés előtt egy hónappal jelentették be a BMW 1 milliárd eurót meghaladó debreceni nagyberuházását. Ebben a beszámolóban a Pénzügyi, Versenyképességi és Felelős vállalatirányítás szakosztályok szekcióüléseiről számolunk be.

A vándorgyűlés egyik legfontosabb és leginkább látogatott szekcióülése a pénzügyi szekció szokott lenni. Ezúttal is érdekes, izgalmas és élénk vitákat hozott, s az MNB alelnökei és vezetői, bankvezetőkkel, a pénzügyi és ingatlanszektor kiemelt szereplőivel az alábbi négy fő témában folytattak panelbeszélgetéseket:

1. A bankrendszer előtt álló legnagyobb kihívások
2. A lakáspiac és az otthonteremtés aktuális kérdései
3. Az öngondoskodás kérdésköre
4. A fintech-szektor aktualitásai

A délelőtti ülés első részében *Nagy Márton* levezető elnök, az MNB alelnöke és az MKT Pénzügyi Szakosztályának elnöke, a *bankrendszer legfőbb kihívásairól* kérdezte

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Tóth Ferenc a Magyar Nemzeti Bank Monetáris politikáért és közgazdasági elemzésekért felelős ügyvezető igazgató tanácsadója. E-mail: tothf@mnb.hu
Szabics András Zsolt a Magyar Nemzeti Bank elemzője. E-mail: szabicsa@mnb.hu
Szarka Gábor a Budapesti Értéktőzsdé Zrt. (BÉT) vezérigazgatójának szakmai titkára. E-mail: SzarkaG@BSE.HU

Hegedüs Évát (Gránit Bank), *Jelasy Radovant* (Erste Bank), *Zolnai Györgyöt* (Raiffeisen Bank), *Balog Ádámot* (MKB Bank) és *Bencsik Lászlót* (OTP Bank).

A következő két évben a bankrendszer előtt álló legnagyobb kihívások és a legfőbb kockázatok között a kereskedelmi bankok vezetői az alacsony jövedelmezőséget említették, amelynek okai között a magas és növekvő tőkeszükséglet, a szabályozói pufferek, a betét- és befektetésvédelem költségei, az alacsony nettó kamatmarzs és a szektort érintő adók is szerepeltek. Fontos kérdés a kiberbiztonság, a költség- és operációs hatékonyság és a technológiai fejlesztések, mivel a legfőbb technológiai kihívások a digitális térben koncentrálnak. Ez szabályozói feladat is. Nagy kérdés, hogy a társadalmat hogyan lehet ösztönözni arra, hogy éljen a technológiai lehetőségekkel és tanulja meg a digitális lehetőségek használatát. Az egyik bankvezető a gazdasági ciklusokhoz való alkalmazkodást emelte ki: mivel két éven belül globális recessziót prognosztizál, részben az amerikai–kínai kereskedelmi háború hatásai miatt, ezért ütés- és krízisálló hitelfortfóliót kell építeni. Alkalmazkodni kell a változó fogyasztói igényekhez is. Emellett súlyos humánpolitikai probléma, hogy – a munkaerőhiány miatt – a bankok egymástól csábítják el az IT-s szakembereket. A jövőre induló azonnali fizetés rendszer megvalósítása szintén kihívást jelent a bankszektor számára.

Ezt követően a lakáshitelek kapcsán elhangzott, hogy a lakosság a lakásvásárlások kb. 45 százalékához ma már hitelt vesz fel. A lakosság sokat tanult a válságból, és tudja, mi a különbség a fix és a változó kamatozású hitelek között, de igazából csak most ismerkedik majd meg a kamatkockázattal, ezért a bankok és a szabályozó hatóság felelőssége is, hogy milyen irányba terelik a hitelfelvevőket. Az MNB ösztönző intézkedéseinek köszönhetően mérséklődött a fix kamatozású lakáshitelek átlagos felára, és egyre többen vesznek fel hosszabb távra fixált kamatozású lakáshitelt. A fix kamatozású kölcsönök elterjedése az új hitelek kihelyezésében azt mutatja, hogy az ügyfelek már megértik, hogy hosszabb távon jobban járnak a kiszámíthatóbb havi törlesztéssel. Ugyanakkor a korábban felvett változó kamatozású hitelek esetén nem könnyű megértetni a lakossággal, hogy álljon át a magasabb havi törlesztéssel járó fix kamatozású kölcsönökre. Az új hitelciklus egészséges és hosszú távú fenntartása kiemelt pénzügyi stabilitási kérdés. Ennek egyik eleme a stabil ingatlanpiac, hosszú távú, fix kamatozású lakáshitelekkel.

A szekció első részének következő témája a KKV-hitelezés volt, ami dinamikusan bővül, van, ahol 20 százalék feletti a hitelállomány éves növekedési üteme. A Növekedési Hitelprogram érdemben átalakította a KKV-hitelállomány szerkezetét – hosszú futamidő, fix kamatozás –, de azóta kevés az ilyen jellegű hitel. A bankok törekednek a hosszabb lejáratú vállalati hitelek esetén a fix kamatozásra, ugyanakkor van olyan bank, amelynek nehézséget jelent az ehhez szükséges hosszú távú források megtalálása. A vállalati hiteleknél a beruházás megtérülése sokszor 4–5 év, és ehhez igazítják a hitelek futamidejét.

Ezt követően Nagy Márton, az MNB alelnöke felvetette, hogy Magyarországon a jegybankmérleg szűkülésével egy időben magas szintre emelkedett a készpénzállomány aránya, amely a régióban a második legmagasabb, és jóval nagyobb mértékű, mint a fejlett skandináv országokban. Az MNB alelnöke szerint vissza kellene csatornázni ezt a hatalmas készpénzállományt a gazdaság finanszírozásába. Ha a kb. 5 800 milliárd forintot kitevő állomány fele az állampapírokba kerülne befektetésre, ez kiválthatná a külföldiek magyarországi állampapír-állományát. A magas készpénzhasználat a szürke- és feketegazdaság melegágya, a bankrendszer is támogatja a készpénzállomány csökkentését, hiszen sokkal költségesebb, mint a számlapénz. A kereskedelmi bankok vezetői szerint a magas állomány kialakulásához az alacsony bankközi kamatszint és ezáltal az alacsony betéti kamatszint mellett a tranzakciós illeték és a 150 000 forintos ingyenes készpénzfelvétel lehetősége is hozzájárult. Jó irány a jövő évtől hatályba lépő új szabály, mely szerint 20 000 forint alatti átutalás esetén nem kell tranzakciós illetéket fizetni, ami segíthet a kialakult helyzeten.

Az első rész utolsó témájaként a bankok száma került szóba, amely nemzetközi összehasonlításban Magyarországon magas. Ez egyébként európai szintű jelenség, az Európai Központi Bank (EKB) is elégedetlen azzal, hogy a válság után nem zajlott le az európai bankpiac konszolidációja, tíz évet elvesztegettünk. Az MNB szorgalmazta a konszolidációt, ez azonban elmaradt, nem valósultak meg nagyobb horderejű összeolvadások, bankfúziók. A kereskedelmi banki vezetők válaszukban jelezték, hogy azt lehet megvenni, ami eladó. Voltak próbálkozások, de az eladó tulajdonosok visszaléptek. Az igazi problémát abban látják, hogy kilenc, országos hálózattal rendelkező, univerzális bank van Magyarországon. Emellett a bankösszeolvadás nagyon komplex feladat. A portfólió-vásárlás ennél sokkal egyszerűbb, és működhet is a gyakorlatban. A konszolidációt a technológiai fejlődés nehezen tervezhető volta, illetve a bankszektor változó jövőképe is hátráltatja. Lehet, hogy a tényleges konszolidáció csak egy újabb válságot követően valósul meg. A fiókhálózatok folyamatosan zsugorodnak, de még mindig sok fiók van. Az MNB szerint a jövedelmezőséget ezen a téren is lehetne még javítani. A bankok véleménye megosztott volt ebben a kérdésben, sok a helyen a pénzügyi tanácsadás még mindig a fiókban történik.

A lakáspiaci és az otthonteremtés aktuális kérdéseit a második blokkban tűzték vitára *Fábián Gergely*, az MNB pénzügyi rendszer elemzéséért és hitelösztönzésért felelős ügyvezető igazgatójának moderálásával. A panel szakértő résztvevői *Becsei András*, a Magyar Bankszövetség alelnöke; *Földi Tibor*, a Cordia Zrt. vezérigazgatója; *Kiss Gábor*, a Metrodom Kivitelező Kft. ügyvezető igazgatója és *Harmati László*, az ERSTE Bank Zrt. vezérigazgató-helyettese voltak.

A budapesti új lakásépítések döntő többségét 2020 előtt tervezik befejezni, de számos építkezés csúszásban van, részint azért is, mert az építőipari termelést az érzékelhető munkaerőhiány hátráltatja, pedig eldől, hogy 2020-tól ismét 27 százalékos lesz az újépítésű lakások áfája. Ez jelentősen visszavetheti az új lakások építését, bár

már megjelentek új projektek is, amelyek megvalósítása 2020 után várható. A banki vezetők részéről elhangzott, hogy a lakás-áfa emelkedése miatti többlethiteligényre még biztosan van elégséges tartalék a hitelezésben. A lakáspiacon fokozatosan nő a banki finanszírozás szerepe. A Magyar Bankszövetség jelezte, hogy egyeztetésbe kezdett a Pénzügyminisztériummal arról, mi számít előlegnek az új lakások piacán, hogy a bankok biztonságosan finanszírozhassák az ingatlanvásárlásokat, és átmeneti intézkedésekkel tompítsa a kormány a folyamatban lévő lakásberuházások körüli bizonytalanságból eredő problémákat. Az új lakáshitelekben belül egyre terjed a fix kamatozás: 2018 első félévében az új lakáshitel-szerződések 77,5 százaléka már legalább éven túli kamatfixálással rendelkezett, a fennálló jelzáloghitel-állomány hozzávetőleg 60 százaléka azonban még mindig változó kamatozású, ami kockázatot jelent.

Sokan szeretnének új lakásba költözni, de ez Magyarországon még luxusnak számít. A fővárosban megduplázódtak a lakásárak 2014 eleje óta, de vidéken is nagy már a növekedés. A 27 százalékos áfa miatt 2020-tól akár 1 millió Ft felé is emelkedhet Budapesten az új lakások négyzetméterára. Budapesten 2014 óta a befektetés az elsődleges lakásvásárlási motiváció, jelentős részben az alacsony kamatkörnyezet miatt. Az is nagy probléma, hogy a hazai lakásállomány megújulási aránya kiugróan alacsony régiós összehasonlításban, és a lakások jelentős részének állapota különösen energetikai szempontból rossz, kevés a felújítás.

A szekció délutáni első paneljében *Kandrács Csaba*, az MNB pénzügyi szervezettek felügyeletéért felelős ügyvezető igazgatója moderálásával az öngondoskodás aspektusait vizsgálták meg a résztvevők: *Pandurics Anett*, a Magyar Biztosítók Szövetségének elnöke, a Magyar Posta Biztosító Zrt. elnök-vezérigazgatója, *Erdős Mihály*, a Generali Biztosító Zrt. elnök-vezérigazgatója, *Hardy Ilona*, az Aranykor Önkéntes Nyugdíjpénztár alapító elnöke, *Máté-Tóth István*, a Budapesti Értéktőzsde Zrt. vezérigazgató-helyettese és *Horváth István*, a K&H Bank Zrt. private banking igazgatóságának vezetője.

Magyarországon alacsony a hosszú távú öngondoskodást segítő termékek aránya, és társadalmilag kívánatos lenne az öngondoskodási megtakarítások arányának növekedése. A piaci szereplők nagyobb állami szerepvállalást várnak annak érdekében, hogy az öngondoskodó megtakarítások és az értéktőzsde fejlesztése kölcsönösen tudják támogatni egymást. Az életbiztosításoknál és önkéntes nyugdíjpénztáraknál az állampapírok részaránya a legmagasabb, jelentős még a befektetési alapok aránya, de csupán 1,2, illetve 3 százalékat fektetik hazai részvényekbe. A piac szerint ennek az alacsony hazai részvényválaszték is az oka. Jelenleg Magyarországon az életbiztosítók és nyugdíjpénztárak jellemzően fix összetételű portfóliót kínálnak a legtöbb megtakarítónak. Aktívabb portfólió-kezeléssel magasabb hozamokat lehetne elérni, amivel a taglétszám növelése is könnyebben elérhető lenne. Az öngondoskodást nagyban segítené a befektetők pénzügyi tudatosságának és koc-

kázatvállalási hajlandóságának növelése, mert a magyar átlagbefektető mentalitása alapvetően kockázatkerülő. Javítani kellene a magyar időszelemléteket is: a 3–5 évet már nagyon hosszúnak tartják, a mai fiatalok pedig már a 2–3 évet is. A pénztári szektor tagsága előregezőben van, az önkéntes nyugdíjpénztári tagok koreloszlásán látható, hogy a 20–30 év közötti korosztály hiányzó generáció. A cafeteria-szabályok megváltozásával várhatóan csökkenhet a munkáltatói befizetések aránya. Nagyon fontos a kiszámítható szabályozási környezet, és költségghatékonyabbá kell tenni a vagyonkezelést.

Az utóbbi években Magyarországon jelentős bérnövekedés ment végbe. Ezzel kapcsolatban megemlítésre került, hogy az MNB „A biztosítási szektor 10 éves jövőképe 7 pontban” című kiadványa szerint a penetrációs cél (3 százalék) eléréséhez évi átlagos 8 százalékos növekedésre lenne szükség a következő 10 évben, de a biztosítók pesszimisták, és csak 3,7 százalékos növekedést terveznek.

A pénzügyi szekció programját a fintech-szektor aktualitásait tárgyaló panelbeszélgetés zárta, amelyet *Fáykiss Péter*, az MNB Makroprudenciális Igazgatósága igazgatója moderált. A panel résztvevői *Windisch László*, az MNB alelnöke, az MKT Felelős Vállalatirányítás Szakosztályának elnökségi tagja, *Strén Gábor*, a Microsoft Magyarország account directora, *Lemák Gábor*, a FinTech Group fintech-stratégája, *Jánoskúti Levente*, a McKinsey irodavezető partnere, valamint *Bíró Balázs*, a Deloitte Magyarország partnere, a pénzügyi tanácsadási üzletág vezetője voltak.

A panelbeszélgetés a digitális transzformáció szerepéről és a jövedelmezőséggel való kapcsolatáról szóló kérdések okostelefonokkal lebonyolított közönségzavazásával kezdődött. A fintech-szektor aktualitásait illetően elhangzott, hogy a fintech-lehetőségek kiaknázásával javulhat a költségghatékonyosság, és a Big Datából származó globális jövedelem várhatóan tovább emelkedik. A digitális átállás komplex feladat, több területet érint, szinkronban kell lennie a belső átalakulással, és kulturális átalakulásra is szükség van. A PSD2 (pénzforgalmi irányelv), illetve ehhez kapcsolódóan a banki adatvagyon hasznosításának legnagyobb nyertesei a bankok lehetnek, ha kellően nyitottan és kreatívan közelítenek a kihíváshoz. A PSD2-ben minden bank komoly lehetőséget lát, de a szükséges IT fejlesztési igény nagy kihívást jelent. Az MNB eddig 10–15 olyan szereplővel egyeztetett, akik érdeklődnek a számlainformációkat összesítő szolgáltatási (AISP) lehetőség iránt.

Az MNB alelnöke elmondta, nem lehet pontosan tudni, hogy amit ma fintechnek vagy technológiai változásnak hívunk, az mit fog jelenteni 5–10 év múlva, illetve ennek milyen kulturális változásai lesznek. Azt viszont már tudható, hogy a fejlődés terepe várhatóan a digitalizáció és az adatkezelés, illetve -feldolgozás lesz, és az MNB ezeken a területeken éllovas kíván lenni. Az MNB ezért már most kialakított egy saját fintech-laboratóriumot és szabályozói tesztkörnyezetet (Sandbox), illetve jelentős digitális fejlesztésekbe kezd, mivel a digitális fejlődés a felügyelést is meg-

újítja. Hangsúlyozta, hogy új típusú szektort új típusú felügyeleti eszközökkel kell ellenőrizni, a mesterséges intelligenciát és a blockchain-technológiát a Felügyelet is alkalmazza majd. A gépi tanulást a beérkező hatalmas információmennyiség feldolgozására, míg a blockchaint a jelzáloghitelek mögötti ingatlanokra kötendő lakásbiztosítások nyomon követésére használná az MNB.

Idén harmadik alkalommal tartotta szekcióülését az MKT Versenyképességi szakosztálya. A szekció elsődleges célja, hogy a közgazdászok figyelmét a versenyképesség témakörének fontosságára, illetve annak gazdasági és társadalmi jelentőségére irányítsa. Az elmúlt évekhez hasonlóan idén is fogadhatott külföldi előadót a szakosztály *Martin Kern*, az Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT) megbízott igazgatójának személyében. A különböző nézőpontok mellett egyetértés mutatkozott az előadók között abban, hogy Magyarország számára egyetlen mód van a közepes fejlettség csapdájának elkerülésére, mégpedig a gazdaság versenyképességének növelése.

Kern előadásában részletesen bemutatta az intézmény által kiépített és követett modellt, amelynek célja az innováció és a versenyképesség ösztönzése Európa-szerte. A szakember előadásának elején méltatta Debrecen városát, amely képes volt az utóbbi években jelentős lépést tenni a versenyképességének javításáért, ami később megmutatkozott a BMW-beruházás elnyerésében is. Kern szerint tévhit, hogy az innovációs folyamatokra nem lehet hatást gyakorolni. Befolyásolni és javítani az innovációt is lehet, ehhez viszont sok szereplő együttműködésére van szükség, és kellően sok időre, hogy egy jól működő innovációs ökoszisztéma kialakuljon. Ezt felismerve az EIT olyan innovációs közösségeket alakított ki Európa-szerte, ahol az üzleti szféra, az oktatási intézmények és a kutatóintézetek egymást segítve fejlesztik az innovációs ökoszisztémát. A különböző célokhoz az EIT forrásokat is társít, a 2014–2020 közötti uniós költségvetési ciklusban 2,4 milliárd euró összeget használhatnak fel. Történetük során a programjaikban részt vevő cégek 6 100 magasan képzett munkahely létrehozását tették lehetővé. Az előadó olyan magyar sikertörténetekről is ejtett szót, mint például az OptoForce, a Powerwhale és az imagiCase.

Papp László, Debrecen polgármestere előadásában bemutatta azt a város- és gazdaságfejlesztési koncepciót, amelynek nagy szerepe volt abban, hogy a BMW a várost választotta új gyárának felépítéséhez. A város közel két évtizeddel ezelőtt választut elé érkezett: az Európai Unió régiói között elmaradt térség számára nem volt más lehetőség, mint elmozdulni a magas hozzáadott értékű és minőségi iparágak felé. Kiemelt prioritás volt a helyi infrastruktúra fejlesztése, 1998–2014 között olyan közlekedési hálózat épült ki, amely képes felvenni a versenyt Budapesttel is. A helyi oktatás hagyományosan erős a városban, többek között az ország egyik legnagyobb egyeteme található Debrecenben. A diákok aránya több mint 30 százalék a 210 ezer lakosú városban. E háttérrel nagy hangsúlyt fektettek az oktatás megújítására is a fejlesztési stratégia megvalósításakor. Papp kiemelte a már felállított Debreceni

Szakképzési Centrumot, amelynek fő célja, hogy évente 30 százalékkal emelkedjen a szakképzést adó iskolákban tanulók száma. Ezt meghaladóan például a BMW-beruházás eldöntésekor is fontos szempont volt, hogy legyen egy olyan oktatási intézmény a városban, amely képes az óvodától a gimnázium végéig idegen nyelven is magas fokú képzést biztosítani: ezt a funkciót tölti be a Debreceni Nemzetközi Iskola.

A polgármester szerint egy jó gazdaságfejlesztési stratégia (például az első Főnix Terv) végrehajtásához elengedhetetlen a professzionálisan működő, jól megszervezett háttérapparátus. A fejlesztési tevékenység racionalizálását követően létrehozták az EDC Debrecen nonprofit vállalkozást, ami célzottan menedzselte a külföldi befektetőkkel való kapcsolattartást, valamint a kkv- és városfejlesztést. A várost a helyi ösztönzők alkalmazása még vonzóbbá teszi, ezért is hozták létre a 2 milliárd forintos alapot a városban letelepedő vállalatoknak. Dinamikus növekedést várnak a helyi repülőtértől, de több infrastrukturális projekt is fut a 200 milliárd forintos Új Főnix Terv keretében. A 2016–2018 között már bejelentett, összesen több mint 500 milliárd forintos beruházások megerősítik a koncepció létjogosultságát, és példaként szolgálhatnak más magyar városoknak is – tette hozzá Papp László.

Palotai Dániel, a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója, főközgazdásza az MNB 180 pontos versenyképességi javaslatait mutatta be. A jegybank 2016-ban a Kormány felkérésére kezdett el mélyebben is foglalkozni a versenyképességgel, amelynek első két nagy állomását a Versenyképesség és növekedés című monográfia és a 2017-ben elsőként publikált Versenyképességi jelentés jelentette. E műhelymunka szerves folytatásaként született meg 2018-ban a jegybank 180 pontból álló javaslatgyűjteménye, amelynek célja Magyarország fenntartható felzárkózásának megteremtése. Egy olyan tudás- és tőkeintenzív növekedési pályára szükséges állnunk Palotai szerint, melynek alapja a versenyképességi fordulat. A jegybank főközgazdásza szerint a megfogalmazott reformintézkedésekkel reális cél az osztrák fejlettségi szint megközelítése egy bő évtized alatt.

A javasolt intézkedésekre kitérve elmondta, hogy az új pénzügyi modellben a vállalatok életciklusához igazodó forrásellátottságra van szükség, egy versenyképesebb, a hiteligényeket jobban kielégítő, olcsóbb pénzügyi közvetítő rendszer által. Rámutatott, hogy a magyar vállalatok termelékenységére érdemben elmarad Európa nyugati és északi részein működő versenytársaiétól. Különösen nagy a lemaradás a kkv-szektorban, ahol ennek leküzdéséhez elengedhetetlen az innovációs és a külkereskedelmi aktivitás növelése, valamint a mérethatékonyság kihasználása. Központi jelentőségű az aktív munkaerőpiaci és bérpolitika, amibe beleillik többek között a munkát terhelő adók csökkentésének folytatása. A feszes és mobil nemzetközi munkaerőpiacon az olcsó munkaerő már nem versenyképességi előny, inkább hátrány. A felzárkózáshoz szükséges magas gazdasági növekedés a bérek tartós emelkedésén keresztül érhető el, amihez elengedhetetlen a termelékenység emelése. Emellett elképzelhetetlen a fenntartható felzárkózás hatékony állam nélkül,

így megkerülhetetlen a bürokrácia racionalizálása, a folyamatok felgyorsítása és digitalizációja. A jegybank főközgazdásza előadása végén elmondta, hogy a sikeres felzárkózáshoz demográfiai fordulatra, valamint minőségi oktatásra és az egészségben töltött életevek számának növekedésére egyaránt szükség van.

A Pénzügyminisztérium Versenyképességi Főosztályáról *Veress Gábor Balázs* előadása a versenyképesség nemzetközi mérésének bemutatásával kezdte. A WEF, az IMD, a Világbank és a Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara más-más módszertan szerint méri a versenyképességet. Nehézséget jelent az adatok sűrítésekor az átláthatóság és reprezentativitás hiánya, a szubjektív felmérések használata, valamint a súlyozás önkényessége. Magyarország jellemzően a lista közepén található, vannak azonban biztató jelek, jó példák – mint Debrecen. A Világbank régiós városok versenyképességét vizsgáló 2017-es kiadványában Debrecen a 22 város közül kettőben az élen végzett, de egyéb területeken is előkelő helyen szerepelt.

A szakember szerint a Versenyképességi Tanács felállítása is jelzi, hogy megtörténhet a versenyképességi fordulat Magyarországon. A minisztériumokban már folyik a versenyképesség előmozdítását segítő munka, ilyen például az elektronikus állami szolgáltatások fejlesztése. Az adóhatóságnál és a pénzügyminisztériumban is dolgoznak, hogy az e-szja mintájára a vállalkozások is sokkal gyorsabban intézhessék el az adóbevallásukat. Veress szerint 1–2 éven belül nagy előrelépésre számíthatnak a vállalkozások.

Az előadó is aláhúzta, hogy a versenyképesség javításának kulcsa a termelékenység növekedése. Számos fronton előrelépés történt, így az utóbbi évek gazdaságpolitikai döntéseinek hatására munka- és befektetőbarát környezet alakult ki, a befektetői elégedettség nőtt, ami megfelelő alap a folytatáshoz. Ennek ellenére több kihívással is meg kell küzdenie az országnak. A szakember szerint szükség van az adóadminisztráció csökkentésére, a teljes pénzügyi infrastruktúra fejlesztésére, valamint az innovációs potenciál és a hatóságai szolgáltatások minőségének javítására.

Csath Magdolna, a Versenyképességi Tanács tagja a versenyképesség puha tényezőit, illetve azok magyarországi helyzetét mutatta be nemzetközi kitekintésben. A versenyképességet a fejlettség alacsonyabb szintjén az úgynevezett kemény tényezők alakítják, mint az alacsony adók vagy a rugalmas munkaerőpiac, mert ezek hatására az értéklánc alacsonyabb tudásigényű elemei megjelenhetnek a gazdaságban. Idővel ezek a kemény tényezők viszont nem bizonyulnak elegendőnek, így a hangsúly a puha tényezőkre helyeződik, mint a tudás, a vállalkozóképeség kiterjesztése és a válságálló-képesség növelése, valamint a társadalmi tőke, a bizalmi szint erősítése. Csath szerint a bizalom az új valuta a világban (és nemcsak az adat, ahogy mások állítják). Különösen fontos a puha tényezők előtérbe kerülése egy olyan világban, ahol a robotizáció és a mesterséges intelligencia gyors átalakulást hozhat a gazdasági szervezetben a Versenyképességi Tanács tagja szerint. A fenntartható felzárkózást

biztosító versenyképességi modell fontos eleme – a gazdasági fenntarthatóság mellett – a társadalmi, demográfiai és ökológiai fenntarthatóság is. Ez egyben a mennyiségi szemléletől a minőségi, a rövidebb távú gondolkodástól pedig a hosszabb távú felé való elmozdulást is jelent a versenyképesség értelmezésében. Magyarországon ezen a téren lemaradásban van: például a humántőke-képességekben jól állunk, de a humán tőke fejlesztésében és hatékony hasznosításában már kevésbé.

Hangsúlyozta, hogy a hazai kkv-szektor termelékenysége valóban alacsony, azonban a hazai nagyvállalatok termelékenysége is elmarad a nemzetközi versenytársakhoz képest. A legkisebb vállalatok megítélésekor pedig nem pusztán hatékonysági szempontokat kell figyelembe venni, hanem például az egyes közösségek életminőségében betöltött szerepüket is. E gondolatot továbbfolytatva kritizálható a GDP is mint a fejlettség központi mérőszáma. Csath szerint a jólét és a jól-lét eltérő fogalmak, ezért a GDP növelése mellett vagy helyett olyan célt is ki lehetne tűzni, mint az egészségben töltött évek számának növelése.

Essősy Zsombor, a Magyarok a Piacon Klub elnöke a versenyképességi szekció záróelőadását tartotta. Előadásának elején kitért arra, hogy néhány év alatt mennyire megváltozott az általános gondolkozás a versenyképességi politikát illetően. Helyeselt, hogy az innováció, a teljes vállalati szektor termelékenységének növekedése, illetve a humán tőke fejlesztése került a középpontba. A szakember előadásában bemutatta, hogy a magyar vállalkozások számára nélkülözhetetlen a 4. ipari forradalomban rejlő lehetőségek kihasználása. A legnagyobb akadálya ennek jelenleg Essősy szerint, hogy a magyar vállalatok termelékenysége és innovációs képessége nemzetközi összehasonlításban alacsony.

A Magyarok a Piacon Klub elnöke szerint az Ipar 4.0 az egész életünket megváltoztatja, ezért javasolt a holisztikus gondolkozás, nem lehet elszigetelten csak egy-egy terület megújulásában gondolkozni. A stratégia szerves részének kell tekinteni az oktatást, a képzést és a szemléletformálást, mivel ma már sok esetben olyan foglalkozásokat kellene megtanítani a diákoknak, melyek még nem is léteznek. Külön kiemelte az előadó a gazdasági rugalmasságot, ami nagy jelentőséggel bírhat a jövőben, többek között a fogyasztói preferenciák gyors változása miatt.

A Felelős vállalatirányítás szakosztály másodszer képviseltette magát önálló szekcióval. Az idei évben két különböző témát is tárgyaltak a meghívott előadók, szakértők: egyrészt a Brexitet és a hozzá kapcsolódó geopolitikai, gazdasági kockázatokat, másrészt a felelős vállalatirányítás gyakorlati aspektusait.

A Brexit panel *Gary Campkin* felvezető előadásával indult. Campkin a londoni székhelyű TheCityUK független érdekképviseleti csoport vezetője. A szervezet által képviselt pénzügyi iparág jelentőségét jól mutatja, hogy Nagy-Britannia GDP-jének mintegy 10 százalékáért felelős, mintegy 2,3 millió embernek ad munkát, és 68

milliárd fontot meghaladó mértékben járul hozzá az exporthoz, valamint a költségvetés legnagyobb befizetője. London pedig a világ legjelentősebb pénzügyi központja. Jelenleg. A Brexit-szavazás egyértelmű döntést hozott, Nagy-Britannia el fogja hagyni az Európai Uniót 2019-ben. Campkin előadásában hangsúlyozta, hogy a kilépés az EU-ból és nem Európából fog megtörténni. A pénzügyi szektort érintő kihívások azonban nem új keletűek, a kilépés legfeljebb megerősíti azokat. Mik ezek a kihívások?

- Hogyan tudja London megőrizni globális pénzügyi központ szerepét?
- Hogyan tudja az iparág a digitalizáció hatásait kezelni?
- FinTech/RegTech/LawTech növekvő szerepe
- zöld pénzügyek
- kiberbűnözés
- az iparág személyügyi környezete – munkaerő-felvétel, -képzés és -megtartás
- az iparág megítélésének változása

Mindezen kihívásokra az érdekelt felekkel (kormányzat, iparág, nagyközönség) közösen kell megoldást találni. Cél, hogy a Brexit után is fennmaradjon a folytonosság a meglévő szerződések, kötelezettségek teljesítése tekintetében, az átállás zökkenőmentes legyen. A „no deal Brexit” egyik félnek sem érdeke, így ez a folytonosság valamiképpen megmarad.

Végezetül a Brexit utáni Európai Unióval kapcsolatban három kihívást emelt ki: 1) az Európai Unió tőkepiaca jelentősen meggyengül Nagy-Britannia távozásával, 2) új kereskedelmi egyezmények szükségesek, 3) az Európai Unióban Nagy-Britannia erős véleményformáló erő volt. Távozásával új csoportok keletkeznek, a visegrádi országoknak is meg kell találniuk saját helyüket ebben az új erőterben.

A felvezető előadást követő panelbeszélgetés moderátora *Máté-Tóth István*, a Budapesti Értéktőzsde vezérigazgató-helyettese volt, aki először azt kérdezte a résztvevőktől, mi lehet majd a tárgyalások kimenetele. *Holecz Noémi*, az Equilor vezető-elemzője a vállalati értékláncok integráltságát hangsúlyozta, példaképp az Airbus említette: a hosszú értékláncon keresztülmenő termelési folyamat tetszőleges elemét nem lehet kivenni politikai döntéssel. Az EU-nak ugyanakkor érdeke, hogy egy távozó ország rosszabb feltételekkel rendelkezzen, mint a maradó tagok, így várhatóan csökkenni fog a britek szabadságjoga, bármilyen módon valósul is meg a kilépés.

Kuti Ákos, az MKB vezető elemzője kiemelte, hogy a tárgyalások az elmúlt két évben semmit se jutottak előre, nagyon kevés döntés született, jelenleg bármelyik

kimenetelnek egyforma lehetősége van. A bizonytalanság nehezíti a vállalatvezetők hosszú távra szóló döntéseit. Mindezt a bizonytalanságot tetézi a lassuló növekedés és a kibocsátási rés zárulása az Európai Unióban, így a Brexit jelentős kockázatokat hordoz.

Madár István, a Portfolio.hu elemzője szerint közgazdasági értelemben az EU és Nagy-Britannia szoros együttműködése lenne az érdek, de az EU részéről üzenet értéke van annak, hogy ne támogassa a „cherry pickinget”, az EU-n kívüli létre rosszabb feltételek vonatkozzanak. Az UK kormányán belül is konfliktusok vannak a tárgyalási stratégiát illetően. A választóvonal a „no deal” és a „hard brexit” között lesz várhatóan, bármelyik forgatókönyv elképzelhető.

A második kérdés a City, Nagy-Britannia és az EU különböző érdekeire, ezek összehangolhatóságára vonatkozott. Gary Campkin kiemelte, hogy egy jelentős döntés sem születik krízis nélkül. Megállapodás tehát lesz, a „no deal” egyik félnek sem érdeke. Annyiban különbözik ez a mostani megegyezés a korábbiaktól, hogy nem a konvergencia a célja, hanem a különbözőségek menedzselése. Az UK mindig is hangadó volt az EU nagy vitáiban, a maradó EU-tagok számára nagy kihívás lesz saját hangjuk megerősítése.

Kuti Ákos a geopolitikai konfliktusok hatásaira hívta fel a figyelmet: egyrészt az USA–Kína vámháború már kimutatható hatással van egyes termékek árazására az importhelyettesítő termékeknél is, a Brexit is magasabb árszintet hozhat; másrészt ezek a folyamatok átrajzolhatják a beszállítói láncokat is, lassulhatnak a tranzakciók, mindez fékezheti a növekedést.

Holecz Noémi hozzászólásában azt emelte ki, hogy a vállalatok minden helyzetben alkalmazkodnak a körülményekhez. London jelenleg a világ pénzügyi központja, ami-ben nem kis szerepe van az EU-nak az átlagnál megengedőbb szabályzata melletti hozzáférés az európai piacokhoz. Az úgynevezett „passporting” jog elvesztésével ez megszűnik – az egységes központ helyett széttörédezett új, kisebb központok jöhetnek létre.

Madár István azt hangsúlyozta, hogy a Brexit térségünket kevésbé érinti közvetlenül, ugyanakkor az EU-t érő növekedést csökkentő hatások révén áttételesen mégis érint. A világot övező kockázatok közül a Brexittől jelenleg jelentősebb a sérülékenyebb országok válsága (Törökország, Argentína), valamint Olaszország sérülékenysége.

A második panel a „Felelős vállalatirányítás a gyakorlatban” címet viselte. Első előadóként *Bodzási Balázs*, a Budapesti Corvinus Egyetem Gazdasági Jogi Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense, valamint a Budapesti Értéktőzsde mellett működő Felelős Társaságirányítási Bizottság (FTB) elnöke ismertette a felelős társaságirányítás hazai szabályozásának történetét, illetve az FTB által idén elfogadott Ajánlások fontosabb elemeit. A tőzsdei részvénytársaságok tevékenységének saját

tagóságán túlmutató következményei lehetnek, ezért fogalmazódott meg a felelős társaságirányítás igénye. Ezeket az elveket a BÉT 2004 óta Felelős Társaságirányítási Ajánlásban foglalja össze. A BÉT-re bevezetett vállalatok minden évben jelentést tesznek „betart vagy indokol” elv alapján. Az újonnan elfogadott Ajánlások többek között a részvényes jogait és a közgyűlés lebonyolítását, a javadalmazást érintik, azokat 2019-től kell figyelembe venni.

Ifjabb Chikán Attila, az Alteo vállalat vezérigazgatója saját példájukon keresztül mutatta be a felelős társaságirányítás fontosságát. A vállalat indulása óta tudatosan készült a tőzsdei jelenlétre és az ezzel járó nagyobb nyilvánosság okozta kihívásokra. A tőzsdei jelenlét nagyobb bizalmat, transzparenssebb működést tesz lehetővé, amelyhez az Ajánlások megfelelő támaszt ad.

Harmadik előadóként *Lukács Ákos*, a Deloitte fenntarthatósági és klímaváltozási tanácsadásért felelős senior menedzsere ismertette az üzletág erősödő szerepét. A környezeti szempontok egyre jelentősebbek a szakpolitikai döntéshozatalban, a vállalatok üzleti döntéseibe be kell építeni ezek hatását. Például az EU 2021–2027-es költségvetésében az akkori Strukturális Alap, Kohéziós Alap költségeinek 40 százaléka climate proof célú lesz, így fejlesztési területek és piacok nyílnak ezáltal.

Az előadásokat követő panelbeszélgetést *Bozsik Balázs*, a BÉT értékesítési és marketingigazgatója moderálta, aki a tőzsdék felelős társaságirányításban betöltött szerepéről kérdezte az előadókat. Bodzási Balázs a kérdéshez kapcsolódóan a generációváltás aktuális problémájára hívta fel a figyelmet, amelyre a bizalmi vagyonkezelés intézménye mellett a tőzsdei jelenlét kínálhat megoldást.

Ifjabb Chikán Attila a tőzsdei részvénytársaság hosszú távú szemléletét és az építkezést emelte ki, ami megoldást nyújthat a tulajdonos és menedzsere közötti ügynök–megbízó problémára, érdekellentétének kezelésére. Az Alteo már 2008-as indulásakor számolt a tőzsdei jelenléttel, ami egy gyors növekedésű cég számára kiváló hosszú távú finanszírozást nyújt. A nagyobb tőzsdei nyilvánossággal járó megmérettetés nagyobb kezdeti költségekkel jár, ez azonban idővel megtérül a csökkenő fluktuáció, a kockázati felárak csökkenésén keresztül. A rendszeres tájékoztatási kötelezettségek pedig fegyelmezettséget követelnek meg a menedzsmenttől.

Lukács Ákos arra hívta fel a figyelmet, hogy a fenntarthatóság hosszú távú célok teljesítését jelöli ki, ugyanakkor cselekedni ma kell. A hosszú távú célok tudatos szabályozással beépíthetőek az alap üzleti tevékenységbe.

Esőssy Zsombor, a Magyarok a Piacon Klub elnöke is kitért arra, hogy a kisebb cégeknek jelentős szintugrást jelentene a tőzsdei jelenlét, ami azért is lenne fontos, mert a kisebb hazai családi cégek teljesítménye egy személyben függ az alapító tulajdonostól, ami meglátszik ezen cégek romló eredményességén.

Végh Richárd, a Budapesti Értéktőzsde elnök-vezérigazgatója hozzászólásában szintén hangsúlyozta, hogy minden cégnél fontos lenne a tőzsdképesség megcélzása már alapításkor. A tőzsdei Ajánlások jelentősége, hogy ameddig a cégvezető egyben tulajdonos is, addig könnyű betartani a magam alkotta szabályokat, de sok ezer tulajdonosnál már le kell fektetni működési elveket. A Budapesti Értéktőzsdén a befektetők kétharmada külföldi, ami annak bizonyítéka, hogy bíznak a magyar cégekben. Függetlenül a tőzsdei megjelenéstől tehát minden vállalat számára fontos a rendezett működés feltételeinek megvalósítása és a stakeholderek kezelése. Ezért a felelős vállalatirányítási elvek a vállalatok fenntartható növekedését segítik elő, bizonyos méret felett pedig nélkülözhetetlenek.